

שם האוניברסיטה

שם הפקולטה

שם החוג

השפעת לחצים סביבתיים על ארגון השב"ס,

התמודדות ודרכי פעולה

שם מלא

ת.ז.

ספטמבר, 2017

תוכן עניינים

מבוא	עמ' 1
תיאור הארגון	עמ' 2-3
סקירה תיאורטית	עמ' 4-7
ניתוח - השפעת הלחצים הסביבתיים על ארגון השב"ס	עמ' 8-14
סיכום	עמ' 15-16
ביבליוגרפיה	עמ' 17

מבוא

ארגון השב"ס, שירות בתי הסוהר של מדינת ישראל, הוא ארגון ביטחוני בעל ייעוד חברתי, המסתייך למערכת אכיפת החוק. תפקידיו מתמצים באחזקת אסירים במשמורת בטוחה ונאותה, תוך שמירה על כבודם, מילוי צרכיהם הבסיסיים והקניית כלים מתקנים ומשקמים לכל האסירים המתאימים לכך, על מנת לשפר את יכולתם להיקלט בחברה עם שחרורם ולתפקד כאזרחים מועילים. בהתאם לכך, פועל שירות בתי הסוהר לטיפול אנשי הצוות שלו, פיתוח מתקני כליאה הולמים, תוך שהוא עושה שימוש נרחב בטכנולוגיה המתפתחת ושומר על ערכים של זכויות אדם.

ככל ארגון ציבורי, חשוף ארגון השב"ס ללחצים סביבתיים חיצוניים הפועלים עליו ומשפיעים על אופן התנהלותו ותפקודו. הכוחות עשויים לפעול באופן ממושך או באופן נקודתי, אך השפעתם היא משמעותית עבור הארגון, אשר נדרש להיות מודע מספיק וערני כדי לפעול בהתאם. עבודה זו סוקרת את הכוחות הסביבתיים החיצוניים הפועלים על ארגון השב"ס כארגון לאומי לאכיפת חוק במדינת ישראל, ואת הדרכים בהן הוא פועל על מנת להתמודד עם לחצים סביבתיים אלו.

העבודה מורכבת ממספר פרקים. בחלק הבא מופיע תיאור של ארגון השב"ס וסקירה היסטורית של התפתחותו לאורך השנים, והתחומים בהם התמקדה פעילותו בכל תקופה ותקופה. בפרק לאחר מכן, מופיעה סקירה תיאורטית של שבעה כוחות סביבתיים חיצוניים והשפעתם על ארגוני אכיפת חוק כארגון השב"ס, והדרכים הכלליות בהן נוקטים ארגונים אלו על מנת להתמודד עם הלחצים החיצוניים הפועלים עליהם.

בפרק הניתוח, אנתח את השפעתם של כל הכוחות הסביבתיים החיצוניים על ארגון השב"ס עצמו, תוך מתן דוגמאות אקטואליות ובחינת המשמעויות הנגזרות עבור השב"ס. כמו כן, אבחן את הפעולות אותן השב"ס נוקט כארגון ציבורי על מנת להתמודד עם הלחצים הפועלים עליו, בכדי לשמר את מעמדו כארגון כליאה בקרב הציבור והדרג הפוליטי וכן את היקף פעולותיו ומשימותיו.

בסיכום העבודה, אסיק מסקנות כלליות, תוך התייחסות ליתרונות ולחסרונות באופן בו מתנהל הארגון ביחס לכוחות החיצוניים המשפיעים עליו, וכן מתן המלצות להתייחסות עתידית.

תיאור הארגון

השב"ס - שירות בתי הסוהר, הוא רשות הכליאה הלאומית של מדינת ישראל. השירות מפעיל 33 מתקני כליאה, ובראשו עומד נציב בתי הסוהר, קצין בדרגת רב-גונדר, הכפוף לשר לביטחון פנים. כיום משרתת בתפקיד זה הנציבה עפרה קלינגר.

שירות בתי הסוהר נפרד לראשונה מארגון המשטרה בשנת 1949, והכלא הראשון שנבנה במדינת ישראל היה כלא "תל מונד". מרבית העבריינים בשנים אלה של קום המדינה עסקו בעיקר בספסרות ובהפקעת מחירים של תלושי המזון אשר חולקו בתקופת הצנע, אז נפתח מחדש כלא יפו, אליו נשלחו יחד אסירים מכל הגילאים, כולל נערים, אשר נענשו על כל סוגי העבירות.¹

בשנות החמישים של המאה העשרים, החל להיבנות השירות ועוצבו מחלקות כמו בית חולים, מחלקה פסיכיאטרית וכן התפתח תחום מיון האסירים. כמו כן, נבנה מערך ההדרכה, כאשר בתוך בית הספר לשוטרים בשפרעם קמה מחלקה אשר לימדה את מקצוע הסוהרות, ובשנת 1956 הוקם מתקן הדרכה ברמלה.²

אחד האירועים הבולטים בשב"ס בימיה הראשונים של המדינה היה המרד בכלא "שאטה". אסירים חברי כנופיות ערביות הצליחו להשתלט על הכלא ולרצוח שני סוהרים, ושישים ושישה אסירים הצליחו לברוח מן הכלא במהלך המרד. אירוע זה השפיע מאוד על בניית השירות בהמשך. בנוסף, בשנות השישים ישב בכלא "רמלה" באגף מבודד הפושע הנאצי אדולף אייכמן, אשר חייב התארגנות מיוחדת וטיפול מבצעי שונה. מכאן החל לצעוד הארגון לכיוון הפיכתו לחלק מכוחות הביטחון. מערך הכליאה הורחב על ידי תוספת של מקומות כליאה, וכן נבנה כלא "נווה תרצה" לנשים.³

עם סיום מלחמת ששת הימים, מצאה עצמה המדינה מתמודדת עם אוכלוסייה גדולה של אסירים ביטחוניים, אשר הופקדו בידי השב"ס. כך נוספו לארגון בתי סוהר בשטחים, ובסוף שנות השישים כבר עמדו לרשות השב"ס מתקנים בשכם, עזה, ג'נין, טול-כרם וחברון.⁴ בראשית שנות השבעים הוקמה היחידה המיוחדת לאבטחה ומבצעים המוכרת כיום בשם "נחשון". אחד הפרויקטים המרכזיים של הארגון בשנים אלו היה לימוד האסירים קרוא וכתוב.⁵

עד תחילת שנות השמונים התבססה פעילותו של הארגון מול האסירים הביטחוניים, ומתחילת שנות השמונים מתחילה תנופת בנייה של מתקני כליאה. האירוע המרכזי של שנות השמונים היה דו"ח קנת, אשר עסק באופי המבנה של שירות בתי הסוהר ובעוסקים במקצוע הכליאה. תוצאותיו של הדו"ח חשפו את מצוקת הכליאה החריפה. באותה תקופה, פרצה גם האינתיפאדה הראשונה, כאשר שב"ס, יחד עם שאר כוחות הביטחון, נאלץ להתמודד עם אלפי עצורים.⁶

באמצע שנות השמונים מתחילה להתפתח תפיסה שיקומית ותעסוקתית בתוך הארגון, כאשר מתחילה התמודדות עם המלחמה בסמים וכן מתחילה לפעול תכנית עבודות שירות, אשר מהווה חלופת מאסר למי

¹ לפלר, ע. "ההיסטוריה של שב"ס - מאז ועד היום", רואים שב"ס, גיליון 17, עמ' 57.

² שם, שם.

³ שם, שם.

⁴ שם, עמ' 58.

⁵ שם, שם.

⁶ שם, שם.